

СТАНОВИЩЕ

На Николай Димитров Овчаров, доктор на историческите науки в ССА към НАИМ-БАН, относно участието на гл. ас. д-р Мария Манолова-Войкова, в конкурс за академичната длъжност „доцент“ по направление 2.2. История и археология (специалност Археология)

Мария Манолова-Войкова има вече солиден стаж в археологията. Тя получава отлично образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а после има и специализация във виенския Institut für Byzantinistik und Neogräzistik. През 1996-2000 г. е редовен докторант към Секция за средновековна археология на Национален археологически институт с музей-БАН. Тя приключва през 2001 г. със защитата на докторската дисертация на тема „Луксозната керамика в българските земи през XI – XII в.“ През 2000-2001 г. Мария Манолова-Войкова е специалист в Секция за средновековна археология в Националния археологически институт с музей-БАН, а по-късно е главен асистент във факултет „Хуманитарни науки и изкуства“ на ВСУ „Черноризец Храбър“. Най-сетне от 2009 г. до днес е главен асистент в отдел „Археология“ на РИМ – Варна, където през последните години е завеждащ на отдел „Археология“.

Няма съмнение, че основните интереси на Мария Манолова-Войкова са в областта на средновековието и то най-вече по въпросите на керамичното производство. Това формира и първия кръг на нейните изследвания, свързан с керамичното производство и керамичния внос в българските земи през VIII-XV в. В тази сфера изследователката има сериозни приноси като сред тях изпъква идентифицирането и класифицирането на редица типове трапезна глазирана керамика с византийски произход от периода VIII-XIV в. и тяхното приобщаване към общоприетата класификация на византийската керамика. Също така е много важно разграничаването на основните характеристики на керамичното производство на Велики Преслав от късния следстоличен период и уточняването на хронологията му чрез анализ на сигурни археологически контексти.

Не по-малко интересен кръг от интересите на кандидатката е разработването на търговските взаимоотношения и културни влияния в района на Западното Черноморие през VIII-XV в. Всъщност тази тема е пряко свързана със систематичната обработка на керамичния материал от района. Керамичният внос се явява един от най-сигурните индикатори за поддържане на търговски връзки и същевременно е надежден показател за развитието на градския бит и спецификите на местната култура. В тази насока е много важно установяването на търговските връзки и пътища между градовете от западното крайбрежие на Черно море с производствени центрове от територията на Византия или с Константинопол на базата на данни от керамичния внос. Като любопитен детайл в тази сфера на разработките на Мария Манолова-Войкова е установяването чрез наличието на испански керамичен внос на търговски връзки на българските земи с Иберийския полуостров, осъществяван чрез италиански контрагенти.

Разбира се, много важна тема в разработките на Мария Манолова-Войкова е тази за Велики Преслав, където тя работи от дълго време. Кандидатката вече десетилетия (от 1996 г.) участва в разкриването на Дворцовия център на българските царе като член на екип, заместник ръководител и ръководител. В хода на ежегодните разкопки, тя има възможността да направи наблюдения върху специфичната стратиграфия на проучваните от нея обекти и трансформациите, които настъпват в градоустройството, архитектурата и материалната култура през периода X – XIV в.

Естеството на работата и дългото пребиваване във Варна предполага четвъртия кръг от интереси на Мария Манолова-Войкова. Става дума за проблемите на урбанизацията в района на Одесос и Варна през ранновизантийската и средновековната епоха. Нейните проучвания по темата се базират на преки наблюдения от теренни спасителни и редовни разкопки, както и на работа с архивни документи и находки от стари проучвания. Авторски приноси са няколко публикации, които откриват отделни групи находки или цялостни археологически структури, проучени в миналото на територията на Варна и в нейните околности. Напоследък като специален акцент се очертава проучването на крепостта „Петрич кале“, която през ранновизантийската епоха и средновековието е пряко обвързана с Варна.

На базата на разкопките във Велики Преслав, където аз работя близо 30 години, имам удоволствието да познавам лично Мария Манолова-Войкова като отличен разкопвач. Тя е известна със своята прецизност и добросъвестно отношение към работата на терен. Мария Манолова-Войкова е изключително трудолюбива и умее „да чете“ откриваните при археологическите разкопки древни структури. А археологическите разкопки, на които кандидатката е работила, са многобройни – освен Велики Преслав и „Петрич кале“, тя е проучвала различни обекти във Варна, Поморие, Созопол, крепостта „Кастрици“ в резиденцията Евксиноград и други. Интересно е и едно международно участие – в комплексните теренни експедиции в Република Молдова по проекта „Онгълът – минало и настояще“.

Мария Манолова-Войкова има впечатляваща научна продукция. Естествено преди всичко трябва да бъде спомената монографията „Византийска керамика от Българското черноморско крайбрежие (VIII-XIV в. сл. Хр.)“, ISBN 978-619-258-012-4. Тази разработка е първото обобщаващо изследване върху вноса на трапезна керамика и тара от средновизантийския и късновизантийския период в специфичен географски район, който условно би могъл да се назове „крайбрежна зона“. На базата на обобщени данни за разпространението на отличените вносни трапезни съдове и амфори са проследени някои тенденции в развитието на търговските взаимоотношения между селищата от Западното черноморско крайбрежие и Константинопол през обширния период от VIII до края на XIV в.

Списъкът на нейните студии и статии също респектира със своите 104 заглавия. Прави добро впечатление, че голяма част от тях са издадени в авторитетни български и чужди научни списания.

Мария Манолова-Войкова има сериозен музеен опит и дейност, свързана с организирането на различни международни и национални изложби. В това отношение е необходимо да се споменат участията ѝ като куратор на изложбите „Byzantium and the Orient“ в Шалабург, Австрия през 2012 г., на „Златният век на Дордрехт“ в Археологически музей на РИМ-Варна, на „Mounted Nomads in Europe“ отново в Шалабург, Австрия през 2022 г.

В заключение искам да подчертая, че Мария Манолова-Войкова изцяло отговаря на изискванията, които законът е поставил за подобен конкурс. Ето защо предлагам тя да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по направление 2.2. История и археология (специалност Археология).

София 05.10.2022

Николай Овчаров, доктор на
историческите науки